

שם פרטי:

שם משפחה:

כיתה:

מערכת הפועל: גזרת השלמים ושורשים מרובעים

דף עבודה

1 השלימו את הטבלה לשורש ל־בִּיש בגוף «הוא».

עתיד	הווה	עבר	בניין
		לבש	פעל
יילבש	נלבש		נפעל
ילביש			הפעיל
		התלבש	התפעל

2 כתבו את השורש של כל פועל (עם מקפים בין העיצורים).

- א. התכתבנו – השורש: _____
- ב. מספרים – השורש: _____
- ג. הוזמנו – השורש: _____
- ד. מתרגמת – השורש: _____
- ה. הצטרפתם – השורש: _____

3 מיינו את הפעלים לפי הבניין.

נשמר	תיקנה	הזמינו	סודר	מתלבשת	יוכנס	שוברים	התפרסם
------	-------	--------	------	--------	-------	--------	--------

פעל / נפעל	פיעל / פועל	הפעיל / הופעל	התפעל

4 בחרו את התשובה הנכונה.

- א. באילו בניינים מופיעים שורשים מרובעים?
○ פעל, נפעל, הפעיל ○ פיעל, פועל, התפעל ○ רק בפעל ○ בכל שבעת הבניינים
- ב. מה הסביל של «סיפר»?
○ נספר ○ הוספר ○ סופר ○ הסתפר
- ג. איזה פועל אינו בגזרת השלמים?
○ שמר ○ נפל ○ גדל ○ לבש
- ד. לאיזה בניין אין שם פועל?
○ נפעל ○ התפעל ○ הופעל ○ הפעיל

5 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים.

- א. בגזרת השלמים כל עיצורי השורש נשמרים בכל הצורות.
ב. «הסתכל» נכתב כך בגלל שיכול של ה־ת עם ה־ס.
ג. «הצטלם» הוא בבניין הפעיל.
ד. השורש של «תרגם» הוא ר־ג־ם.
ה. «נכנס» ו«הוכנס» הם פעלים סבילים.

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

6 התאימו כל פועל למשמעות שהבניין מוסיף לו.

טור ב

טור א

פעולה פשוטה ☐

1. הרכיב

עשו את הפעולה זה עם זה ☐

2. התרחץ

גרם למשהו לקרות ☐

3. נשבר

הפעולה נעשתה לו ☐

4. התכתבו

עשה את הפעולה לעצמו ☐

5. כתב

היום הראשון בתזמורת*

- 1 | בשבוע שעבר הצטרפתי לתזמורת הנוער של העיר. המנצחת הסבירה לנו שכל נגן צריך להקשיב לאחרים, ולא רק לעצמו.
- 3 | בחזרה הראשונה התבלבלתי בתווים, והכינור שלי נשמע חזק מדי. נגנית ותיקה הסתכלה עליי וחייכה, ובהפסקה הראתה לי איך מסמנים את הקטעים הקשים בעיפרון.
- 5 | בסוף הערב המנצחת הכריזה שבעוד חודש תתקיים הופעה. התרגשתי מאוד, והחלטתי להתאמן בכל יום.

8 לפי הקטע «היום הראשון בתזמורת»: כתבו ליד כל פועל את השורש ואת הבניין.

א. הצטרפתי

ב. התבלבלתי

ג. הסתכלה

ד. מסמנים

ה. התרגשתי

9 כתבו פסקה קצרה (4-5 משפטים) על התנסות חדשה שלכם. שלבו לפחות חמישה פעלים מחמישה בניינים שונים, ומתחו קו מתחת לכל אחד מהם.

10 הטו את הפועל לפי הגוף והזמן שבסוגריים.

א. תרגם (אנחנו, עתיד): _____

ב. התלבש (את, עבר): _____

ג. הלביש (הן, הווה): _____

ד. נכנס (אני, עתיד): _____

11 השלימו את שם הפועל. אם אין לבניין שם פועל - כתבו «אין».

שם הפועל	בניין	פועל
		כתב
		סודר
		הדליק
		השתמש
		פרסם

12 מיינו את השורשים: בני שלושה עיצורים או מרובעים.

תרגם | שמר | צלצל | פרסם | הזמין | גלגל | התלבש | תכנן

שורש מרובע	שורש בן שלושה עיצורים

13 הסבירו בשניים־שלושה משפטים מה ההבדל במשמעות בין «לבש», «הלביש» ו«התלבש», ותנו משפט לכל פועל.

תשובות – מערכת הפועל: גזרת השלמים ושורשים מרובעים

1 השלימו את הטבלה לשורש ל־ב־ש בגוף «הוא».

בניין	עבר	הווה	עתיד
פעל	לבש	לובש	ילבש
נפעל	נלבש	נלבש	יילבש
הפעיל	הלביש	מלביש	ילביש
התפעל	התלבש	מתלבש	יתלבש

2 כתבו את השורש של כל פועל (עם מקפים בין העיצורים).

א. התכתבנו – השורש: כ־ת־ב

ב. מספרים – השורש: ס־פ־ר

ג. הוזמנו – השורש: ז־מ־נ

ד. מתרגמת – השורש: ת־ר־ג

ה. הצטרפתם – השורש: צ־ר־ף

3 מיינו את הפעלים לפי הבניין.

פעל / נפעל	פיעל / פועל	הפעיל / הופעל	התפעל
נשמר, שוברים	תיקנה, סודר	הזמינו, יוכנס	מתלבשת, התפרסם

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. באילו בניינים מופיעים שורשים מרובעים?

○ פעל, נפעל, הפעיל ● פיעל, פועל, התפעל ○ רק בפעל ○ בכל שבעת הבניינים

ב. מה הסביל של «סיפר»?

○ נספר ○ הוספר ● סופר ○ הסתפר

ג. איזה פועל אינו בגזרת השלמים?

○ שמר ● נפל ○ גדל ○ לבש

ד. לאיזה בניין אין שם פועל?

○ נפעל ○ התפעל ● הופעל ○ הפעיל

5 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים.

- א. בגזרת השלמים כל עיצורי השורש נשמרים בכל הצורות. **נכון**
- ב. «הסתכל» נכתב כך בגלל שיכול של ה־ת עם ה־ס. **נכון**
- ג. «הצטלם» הוא בבניין הפעיל. **לא נכון** – «הצטלם» הוא בבניין התפעל; ה־ת הפכה ל־ט אחרי צ
- ד. השורש של «תרגם» הוא ר־ג־ם. **לא נכון** – השורש מרובע: ת־ר־ג־ם
- ה. «נכנס» ו«הוכנס» הם פעלים סבילים. **לא נכון** – «הוכנס» סביל (הופעל); «נכנס» בנפעל אבל משמעותו פעילה – מישוהו נכנס בעצמו

6 התאימו כל פועל למשמעות שהבניין מוסיף לו.

טור ב	טור א
5 פעולה פשוטה	1. הרכיב
4 עשו את הפעולה זה עם זה	2. התרחץ
1 גרם למשהו לקרות	3. נשבר
3 הפעולה נעשתה לו	4. התכתבו
2 עשה את הפעולה לעצמו	5. כתב

8 לפי הקטע «היום הראשון בתזמורת»: כתבו ליד כל פועל את השורש ואת הבניין.

- א. הצטרפתי ← צ־ר־ף, התפעל
- ב. התבלבלתי ← ב־ל־ב־ל, התפעל
- ג. הסתכלה ← ס־כ־ל, התפעל
- ד. מסמנים ← ס־מ־נ, פיעל
- ה. התרגשתי ← ר־ג־ש, התפעל

9 כתבו פסקה קצרה (4–5 משפטים) על התנסות חדשה שלכם. שלבו לפחות חמישה פעלים מחמישה בניינים שונים, ומתחו קו מתחת לכל אחד מהם.

תשובה אפשרית: תשובה אישית. לדוגמה: «השנה הצטרפתי לחוג צילום (התפעל). המדריך לימד אותנו (פיעל) להשתמש באור. בפעם הראשונה צילמתי (פיעל) שקיעה, והתמונה נבחרה (נפעל) לתערוכה. הוריי הגיעו (הפעיל) לראות אותה.»

10 הטו את הפועל לפי הגוף והזמן שבסוגריים.

א. תרגם (אנחנו, עתיד): **נתרגם**

ב. התלבש (את, עבר): **התלבשת**

ג. הלביש (הן, הווה): **מלבישות**

ד. נכנס (אני, עתיד): **אכנס**

11 השלימו את שם הפועל. אם אין לבניין שם פועל – כתבו «אין».

שם הפועל	בניין	פועל
לכתוב	פעל	כתב
אין	פועל	סודר
להדליק	הפעיל	הדליק
להשתמש	התפעל	השתמש
לפרסם	פיעל	פרסם

12 מיינו את השורשים: בני שלושה עיצורים או מרובעים.

שורש מרובע	שורש בן שלושה עיצורים
תרגם, צלצל, פרסם, גלגל	שמר, הזמין, התלבש, תכנן

13 הסבירו בשניים-שלושה משפטים מה ההבדל במשמעות בין «לבש», «הלביש» ו«התלבש», ותנו משפט לכל פועל.

תשובה אפשרית: «לבש» – פעולה פשוטה: «דן לבש סוודר». «הלביש» – גרם למישהו אחר ללבוש: «אבא הלביש את התינוק». «התלבש» – עשה את הפעולה לעצמו: «התלבשתי מהר».